

GLOBALLASHUV JARAYONIDA INSONIYATNING MILLIY VA MA'NAViy SHAKLLANISHIGA MUROJAAT QILISHI

Hakimova M. S.

*Samarqand xalqaro
texnologiya universiteti metodisti,
Samarqand davlat chet tillar
instituti mustaqil tadqiqotchisi*

Annotatsiya. Ushbu maqola globallashuv insoniyat hayotining axloqiy, milliy hamda ma'naviy xavfsizlikka qay darajada ta'sir qilishi, uning oqibatlari olimlar tomonidan berilgan fikrlar bilan ochib berilgan. Kalit so'zlar: globallashuv, milliy xavfsizlik, axloqiy madaniyat, amerikanizm, global ong, din, imkoniyat, texnologik taraqqiyot.

Аннотация. В этой статье объясняется, в какой степени глобализация влияет на моральную, национальную и духовную безопасность человеческой жизни, ее последствия с точки зрения ученых. Ключевые слова: глобализация, национальная безопасность, моральная культура, американизм, глобальное сознание, религия, возможности, технический прогресс.

Abstract. This article explains to what extent globalization affects the moral, national and spiritual security of human life, its consequences from the point of view of scientists. Keywords: globalization, national security, moral culture, Americanism, global consciousness, religion, opportunities, technological progress.

Globallashuvning ijobiy modelining asosi erkin, adolatli va teng xarakterga ega bo'lgan umuminsoniy muloqot, madaniyatlar muloqotidir. Biroq, bugungi kunda biz mustamlakachilik davridagi fikrlashga qaytishning kuchli tendentsiyasiga duch kelmoqdamiz. Bunga Amerika globallashuvi deb ataladigan narsa yordam beradi. I. M. Ilyinskiyning fikricha, globallashuv, aslida, hatto g'arblashtirish emas, balki insoniyatni amerikalashtirishdir.

Bu madaniyatlarning sintezi va ularning har bir xalq tomonidan umuminsoniyni ixtiyoriy ravishda tanlab o'zlashtirilishi emas, balki zo'ravonlik bilan ekish, ko'plab va turli madaniyatlarni bitta "universal" - Amerika bilan almashtirish. Shuning uchun, agar adolat va tenglikka asoslangan jahon huquqiy tartibini yaratish insoniyatning istalgan maqsadi sifatida tan olinsa, unda bu vazifa global ongni shakllantirmasdan amalga oshirilmaydi., bu yana yuqori ma'naviy ma'nolarni oladi. Axir, bir tomonlama va bir o'lchovli, axloqsiz yoki noqonuniy ong insoniyatning ijtimoiy-iqtisodiy, madaniy va tsivilizatsiya bo'linishini yengib o'tish zarurligini ang'ay olmaydi. Busiz inson huquqlarining universal xususiyatini rivojlantirish mumkin emas.[4]

Dinlar o'rtasidagi muloqot amalga oshishi uchun har bir din bizdan izlayotgan fazilatlarni amalga oshirishga harakat qilish kerak: bag'rikenglik, tinchlik, sevgi va

boshqalar. Ular barcha dinlarning umumiy xususiyatlari. Dalay Lamaning donoligiga murojaat qilaylik, u diniy e'tiqod zarur bo'lganda, qanchalik g'alati tuyulmasin, tushunishimiz kerakligini to'g'ri ta'kidlaydi. Agar biz din talab qilganidek harakat qilsak, din cherkovda tekshirilmasligini tushunamiz. Biror kishi haqorat, adolatsizlik va hokazolarga duch kelganda, u kundalik hayotda tekshiriladi. Biror kishi ma'lum bir vaziyatda o'zini nasroniy, buddist yoki musulmon ekanligini eslatishi kerak.

Biroq, o'zi va boshqasi o'rtasidagi farqlarni ta'kidlash uchun emas, balki din undan insonparvarlik, bag'rikenglik talab qilishini eslatish uchun O'nta amr doirasida umumiy qabul qilingan dinlar bir-biriga rozi bo'lishadi. Odatda dunyoviy axloq ham xuddi shu amrlarga mos keladi. Bizning fikrimizcha, bunday birlikning eng muhim asoslaridan biri vijdon kabi insoniy fazilatdir.[8]

Bundan tashqari, global rivojlanish strategiyalari zamonaviy tsivilizatsiyaning intellektual va tashkiliy-texnik imkoniyatlari bilan emas, balki insonning axloqiy etukligiga bog'liq bo'ladi. Sayyora va jamiyatning ularning birgalikdagi evolyutsiyasining sifat jihatidan yangi bosqichiga o'tishi muqarrarligi (noosferaga kirish) insoniyatning o'zini saqlab qolish uchun zarur shart bo'lgan axloqiy potentsialni amalga oshirish muammosini alohida keskinlik bilan ko'taradi.

Dunyo evolyutsion jarayoni kontekstida inson rivojlanish jarayonini o'rganish sodir bo'layotgan va mumkin bo'lgan kelajak haqida ma'lum g'oyalarni shakllantirishga imkon beradi. Inson turlaridagi o'zgarishlarning eng uzoq va yaxshi o'rganilgan yo'nalishlaridan biri bu biologik evolyutsiyadir. Biologik evolyutsiya asboblarni takomillashtirish boshlanishi bilan to'xtadi, deb ishoniladi.[3]

Biroq, u nafaqat to'xtamadi, balki texnologik evolyutsiya ta'siri ostida tezlashdi va ma'lum darajada oldindan aytib bo'lmaydi. Asboblardan faol foydalanish insonga to'g'ridan-to'g'ri va unga o'zi o'zgartirgan tabiatning ta'siri orqali qo'shimcha ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, inson o'zining tabiiy mohiyatini ongli ravishda o'zgartirishi haqida unutmazlik kerak, masalan, genetik muhandislik, inson genomiga tajovuz qilish, bu inson va umuman insoniyat uchun istalmagan va juda xavfli oqibatlarga olib kelishi mumkin.

Texnologik taraqqiyot nafaqat inson evolyutsiyasi yo'nalishlarini ko'paytiribgina qolmay, balki u bilan sodir bo'layotgan o'zgarishlar ko'lamini ham kengaytirdi. Bir tomondan, bu kengayish sifat jihatidan xarakterga ega bo'lib, jamiyatni shakllantirish va tuzish va ijtimoiy evolyutsiyani boshlash orqali davom etdi, boshqa tomondan, bu miqdoriy edi, bu insonning butun yerga ta'siri ko'lamini oshirish va shu ta'sir tufayli tezlashish bilan bog'liq edi. nafaqat o'zining biologik evolyutsiyasi, balki sayyoramizning butun biosferasining butun bir butun sifatida evolyutsiyasi.

Texnologik evolyutsiyaning ta'siri nafaqat biosferaga va jamiyatni tashkil etishga, balki uning ongini shakllantirishga ham tarqaldi. Ongga to'g'ridan - to'g'ri ta'sir qilish insoniyat evolyutsiyasida sifat jihatidan yangi bosqich va yangi yo'nalish-ong evolyutsiyasini ochdi.[6]

Insoniyat jamiyati axborot o'lchovini oldi. Biroq, uning salohiyati hali amalga oshirilmagan. Ma'lum bo'lishicha, odam o'zi yaratgan haqiqatni engishga qodir emas, balki qodir emas. Ilm-fan va texnologiyaning jadal rivojlanishi, ilgari hech qachon bo'lmaganidek, bilimlarni birinchi o'ringa olib chiqadi. Har qanday bilim, agar u axloq bilan bog'liq bo'lmasa, inson va umuman insoniyatga zarar etkazishi mumkin.

Milliy taraqqiyotning ma'naviy-axloqiy negizlari quyidagilarda namoyon bo'ladi:

– inson va jamiyat taraqqiyoti dialektik bog'liq tarzda ro'y berishi e'tirof etilganida;

– Sharq ma'naviy-axloqiy normalari, imperativlari va qadriyatlarining ustuvorligi qayd etilganida;

– Sharq ma'naviy-axloqiy normalari, imperativlari va qadriyatlari umuminsoniy qadriyatlarga zid kelmasligi, balki ular inson shaxsini ma'naviy kamolotini nazarda tutishi bilan e'zozlanayotganida;

– islohotlar, modernizatsiya va globallashuv mezoni bitta – inson kamoloti, uning go'zal va oliyjanob fazilatlaridir. Ilmiy, falsafiy va jamiyatshunoslikka oid adabiyotlardagi konsepsiyalar, qarashlarni shu tarzda guruhlash mumkin.[1]

Shunday qilib, Sayyora va jamiyatning ularning birgalikdagi evolyutsiyasining sifat jihatidan yangi bosqichiga (noosferaga kirish) muqarrar ravishda o'tishi sharoitida insoniyat rivojlanish strategiyasi ikkita tarkibiy qismni - ilmiy, texnologik va axloqni birlashtirishi kerak.

Qadimgi davrlarda tabiat makoni faqat inson yashaydigan hudud bo'lib, unda yashash qobiliyati faqat tirik mavjudot sifatida uning faoliyati bilan belgilanadi. Ko'pincha faolligi eng kam axloq bilan bog'liq bo'lganlar katta muvaffaqiyatlarga erishdilar, ikkinchisi esa faqat o'zlariga moslashtirilib, buzuq axloqqa aylandi. Biroq, hozirgi vaqtda inson hayotning faol yaratuvchisi, tabiatni va o'zini saqlashning kafolati bo'lishi shart va qodir.

Globallashuv qay darajada keskin va keng tus olmasin, u milliy taraqqiyot talablari va xususiyatlari bilan hisoblashishga majbur. Shuning uchun imkoni boricha globallashuv bilan milliy-madaniy modellarni bir-biriga qarama-qarshi qo'yish yo'lidan bormaslik zarur. Milliy taraqqiyot globalizmga qarshi turuvchi narsa emas, balki globallashuvni boyitib, to'ldirib, uni milliy zaminda barqaror voqelikka aylantiruvchi alternativ taraqqiyot yo'lidir. Mazkur alternativ taraqqiyot yo'lisiz globallashuvning o'zi funksiyaga, u da'vo qilayotgan maqsadlar esa diktatorlik usuliga aylanadi.[1]

Adabiyotlar ro'yxati

1. Globallashuv asoslari. F.F.Xatamov, M.S.Xajiyeva, F.B.Matyaqubova Samarqand 2023. 143 b.
2. Воскобойников А.Э. Концепции современного естествознания. М.: Национальный институт бизнеса, 2004. С. 388.
3. Ильинский И.М. Образовательная революция. М.: Изд-во Моск. Гуманит.- социальн. академии, 2002. С. 90.

4. Моисеев Н.Н. Современный антропогенез - цивилизационные разломы. Экологополитологический анализ // Вопросы философии. 1995. №1. С. 11.
5. Овчинникова Кристина Анатольевна диссертация Человеческое измерение глобализирующегося мира: нравственный аспект Москва 2007 2.1 стр 28-33
6. Сахаров А.Д. О стране и мире. Нью-Йорк, 1976. С. 116-119. Померанц Г. Распадающаяся Вавилонская башня И Вестник Европы. 2001. № 3 // <http://magazines.russ.ru/vestnik/2001 /3Zpom.html>
7. Титаренко М.Л. Россия: безопасность через сотрудничество. Восточно-азиатский вектор. М.: Памятники исторической мысли, 2003. С. 9.
8. Урсул А.Д. Глобализация через устойчивое развитие //Безопасность Евразии. №1.2004. - С.159.